

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010.

Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2025. gada 20. janvārī

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Jautrīte Briede, tiesneši Veronika Krūmiņa un Juris Juriss,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Uģa Eriņa (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 141/2024),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” (turpmāk – Spēkā stāšanās likums) 38. panta otrās daļas otro teikumu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam, 92. panta pirmajam teikumam, 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un spēkā neesošu no spēkā stāšanās brīža.

2. Apstrīdētā norma noteic, ka likumiskās lietošanas maksas apmērs ir četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā, bet ne mazāks par 50 *euro* gadā.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija vērtē, vai:

1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;

- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likuma normas satversmība. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktam Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Lai pārbaudītu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai: 1) prasījums ir formāli izspriests; 2) prasījums ir mainījies pēc būtības; 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

Satversmes tiesa 2023. gada 2. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-02-01 “Par likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta pirmās, otrās daļas un 42. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 91. pantam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 42. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam” (turpmāk – spriedums lietā Nr. 2022-02-01). Satversmes tiesa atzina Spēkā stāšanās likuma 38. panta otro daļu un 42. panta pirmo daļu par neatbilstošu Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un spēkā neesošu no 2024. gada 1. jūlija.

Saeima ar 2024. gada 13. jūnija likumu “Grozījumi likumā “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību””, kas stājas spēkā

2024. gada 1. jūlijā, (turpmāk – Grozījumi), izteica Spēkā stāšanās likuma 38. panta otro daļu jaunā redakcijā un papildināja likuma 42. pantu ar septīto daļu.

Ar Grozījumiem zemes likumiskās lietošanas maksas apmērs – četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā – nav mainījies salīdzinājumā ar spriedumā Nr. 2022-02-01 vērtēto. Tomēr jāņem vērā, ka šobrīd Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrā daļa noteic: būves īpašniekam ir pienākums ne tikai maksāt lietošanas maksu zemes īpašniekam par zemes lietošanas tiesībām, bet arī pienākums segt izdevumus par maksāšanas paziņojuma sagatavošanas un nosūtīšanas izmaksām. Tāpat minētajā normā noteikta maksāšanas paziņojuma nosūtīšanas kārtība gadījumā, ja samaksa tiek veikta ar dzīvojamās mājas pārvaldnieka starpniecību. Turklāt ar 2025. gada 1. janvāri ir notikušas nekustamo īpašumu kadastrālo vērtību bāzes izmaiņas (*sk. Nekustamā īpašuma valsts kadastra likuma pārejas noteikumu 43.¹ punktu*). Spriedumā lietā Nr. 2022-02-01 apstrīdētās normas satversmība minēto tiesisko apstākļu maiņas kontekstā nav vērtēta. Tādējādi pieteikumā norādīti būtiski jauni apstākļi.

Līdz ar to pieteikumā ietvertu prasījumu nevar uzskatīt par jau izprieestu Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkta izpratnē.

6. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punkts noteic, ka persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē ietvertu pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt minētā panta sestās daļas 1. punkts prasa pieteikumā šo uzskatu pamatot.

Atbilstoši Satversmes tiesas likumam personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētās pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-02-01 5. punktu*). Ir jāpastāv tiešai saiknei starp personas pamattiesību

aizskārumu un pieteikumā apstrīdēto normu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12. punkts*).

7.1. Pieteikuma iesniedzējam pieder divi zemesgabali, uz kuriem atrodas citām personām piederošas būves, kas uzskatāmas par patstāvīgiem īpašuma objektiem.

Pieteikuma iesniedzēja ieskatā, apstrīdētā norma būtiski samazina ienākumus jeb peļņu, ko Pieteikuma iesniedzējs gūst no sava īpašuma. Apstrīdētajā normā noteikto atlīdzības apmēru nevarot uzskatīt par tādu, kas pildītu atlīdzības funkciju. Tāpat Pieteikuma iesniedzējam esot bijusi tiesības paļauties uz to, ka likumdevējs, ņemot vērā sprieduma lietā Nr. 2022-02-01 atziņas, atkārtoti zemes likumiskās lietošanas maksas apmēru neierobežos. Turklāt apstrīdētā norma nepamatoti nosakot atšķirīgu attieksmi pret salīdzināmos apstākļos esošām personām, kā arī ar apstrīdēto normu likumdevējs esot pārkāpis Pieteikuma iesniedzēja tiesības uz taisnīgu tiesu.

Tādējādi apstrīdētā norma pārkāpjot Satversmes 1. pantā ietverto tiesiskās paļāvības aizsardzības principu un Satversmes 91. panta pirmajā teikumā noteikto tiesiskās vienlīdzības principu, kā arī aizskar Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 105. panta pirmajā un trešajā teikumā ietvertās tiesības uz īpašumu.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajai daļai un sestās daļas 1. punktam.

7.2. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo tā atceļ spēkā stājušos tiesas spriedumu, ar kuru noteikts, kāda apmēra atlīdzība maksājama par viņam piederošās zemes lietošanu. Tādējādi likumdevējs esot nepamatot iejaucies tiesas kompetencē.

Tomēr jāņem vērā, ka apstrīdētā norma noteic likumiskās lietošanas maksas apmēru un tajā nav ietverts regulējums par likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu atcelšanu. Turklāt Satversmes tiesa ir atzinusi: ņemot vērā dalītā īpašuma komplicēto raksturu un sabiedrības ieinteresētību dalītā īpašuma tiesiskā regulējuma sakārtošanā, nebūtu pieļaujama tāda situācija, ka uz vienu zemes īpašumu vienlaikus ilgstoši tiktu attiecināti dažādi regulējumi, piemēram, piespiedu nomas un zemes lietošanas tiesību regulējums. Lai arī likumdevējam ir jārespektē tiesu spriedumi, kas individuāli noregulē konkrētu tiesību jautājumu, tomēr arī spēkā stājušies tiesu spriedumi nevar ierobežot likumdevēja rīcības brīvību tiesību normu pieņemšanā (*sk. sprieduma lietā Nr. 2022-02-01 25.2. punktu*).

Tādējādi no pieteikuma nav gūstams apstiprinājums tam, ka apstrīdētā norma aizskar Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajai daļai un sestās daļas 1. punktam.

8. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Apstrīdētā norma ir imperatīva, formulēta nepārprotami, un Pieteikuma iesniedzējs atrodas šīs normas tvērumam tipiskā situācijā. Tādējādi viņam nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otro teikumu gadījumā, ja personai nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no apstrīdēto normu spēkā stāšanās dienas, proti, 2024. gada 1. jūlija. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2024. gada 19. decembrī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

9. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums, proti, jāpamato apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pārbaudot apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa jānoskaidro: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2020-14-01 8. punktu*). Savukārt, lai vērtētu, vai apstrīdētās normas radītā

atšķirīgā vai vienādā attieksme atbilst samērīguma principam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai likumdevēja darbība ir samērīga, tas ir, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām nodarīto kaitējumu (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 18. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-35-03 14. punktu*). Lai noteiktu, vai un kuras personu grupas atrodas salīdzināmos apstākļos, nepieciešams atrast galveno šīs grupas vienojošo pazīmi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 10. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-36-01 11. punktu*). Turklāt jāvērtē arī tas, vai nepastāv kādi būtiski apsvērumi, kas norāda, ka šādas personu grupas neatrodas savstarpēji salīdzināmos apstākļos (*sal. sk. Satversmes tiesas 2013. gada 9. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2012-14-03 17.2. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējs norādījis, ka apstrīdētā norma nosaka atšķirīgu attieksmi pret salīdzināmos apstākļos esošām personām. Proti, visi zemes īpašnieki atrodas vienādos apstākļos, tomēr zemes īpašniekiem, uz kuru zemes atrodas būve Rīga brīvostas teritorijā, atšķirībā no zemes īpašniekiem, kuru zeme atrodas ārpus Rīgas brīvostas teritorijas, neesot jāmaksā nekustamā īpašuma nodoklis par šo zemi un esot tiesības saņemt lielāku atlīdzību par zemes lietošanu. Tādējādi apstrīdētā norma nepamatoti nosakot atšķirīgu attieksmi pret vienādos apstākļos esošām personām.

Tomēr pieteikumā nav ietverti apsvērumi par to, vai nepastāv kādi būtiski argumenti, kas liedz Pieteikuma iesniedzēja norādītās personu grupas salīdzināt. Proti, pieteikumā nav juridiski pamatots, vai šīs personu grupas patiešām atrodas salīdzināmos apstākļos. Turklāt Pieteikuma iesniedzējs vien vispārīgi apgalvo, ka likumdevējs, pieņemot apstrīdēto normu, nav pamatojis, kāpēc pret salīdzināmos apstākļos esošām personu grupām jānosaka atšķirīga attieksme, kā arī nav vērtējis šādas attieksmes samērīgumu. Pieteikumā nav ietverts Satversmes tiesas judikatūrai atbilstošs juridiskais pamatojums tam, vai iespējamai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats. Proti, pieteikumā nav pamatots, vai atšķirīgajai attieksmei ir leģitīms mērķis, vai tā ir piemērota leģitīmā mērķa sasniegšanai, nepieciešama un samērīga.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

10. Pieteikumā ir sniegts lietas faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam. Tāpat pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Tas šajā daļā atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu “Par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam” pēc Uģa Eriņa pieteikuma (pieteikums Nr. 141/2024).

2. Ņemot vērā to, ka 2024. gada 24. jūlijā ir ierosināta lieta Nr. 2024-21-01 “Par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma vārdu “četri procenti” un 42. panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam” un institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – jau ir iesniegusi atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu, uzaicināt Saeimu līdz 2025. gada 20. martam iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu tādā gadījumā, ja tai norādāmi kādi papildu apsvērumi.

3. Atteikties ierosināt lietu par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 92. panta pirmajam teikumam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Jautrīte Briede

Dokuments parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.